

Kolektiv autorů, DĚJINY ČECHŮ NA UKRAJINĚ / ІСТОРІЯ ЧЕХІВ В УКРАЇНІ. Česká národní rada Ukrajiny, Kyjev 2013, 600 s.–

Česká národní rada Ukrajiny vydala za podpory Velvyslanectví České republiky na Ukrajině na první pohled ambiciózní publikaci, která měla snahu zaplnit určitou mezeru v české, ale především ukrajinské odborné literatuře. Kniha je dvojjazyčná, má shodný český i ukrajinský oddíl, pevnou vazbu, je opatřena jmenným rejstříkem, fotografickou přílohou, poznámkovým aparátem, úctyhodným soupisem použité literatury a pramenů i anglickým resumé. Při prvním prolistování tak získá čtenář dojem, že jde o obsáhlou, vědecky koncipovanou kolektivní monografii na téma, které je nadmíru aktuální v době, kdy jsme svědky nové repatriční vlny etnických Čechů z Ukrajiny. Pokud se však do knihy začteme, zjistíme, že i přes dobře míněnou snahu některých z autorů nemůže tato publikace jakožto skutečná vědecká kolektivní monografie, ba ani jako slušné vědecko-populární dílo obstát. Problém tkví především v naprosté absenci redakční péče. V tiráži se dočteme, že „vedoucím projektu“ byla Ludmila Muchina a „vědeckým vedoucím projektu“ Jaroslav Vaculík. Ovšem odpovědného redaktora, který by koordinoval vyváženost obsahu jednotlivých příspěvků a dbal na jazykovou a typografickou správnost celé knihy, tato publikace nemá. A je to bohužel znát. Kniha zkrátka trpí typickými nešvary ukrajinské knižní produkce posledních dvou desetiletí, kdy jsou takřka masově vydávána díla z nejrůznějších hu-

manitních oborů mnohdy jen proto, „aby nějak vyšla“, lhostejno v jaké odborné podobě či vydavatelské úpravě.

Z dosavadního textu této recenze by však neměl vzniknout dojem, že je kniha *Dějiny Čechů na Ukrajině* zcela nepoužitelná a že by ji i skutečný zájemce o danou problematiku měl raději rovnou odhodit. Její celková podoba sice náročného čtenáře rozzlobí a laskavého konzumenta přinejmenším zamrzí, přesto jí však nelze upřít jistou informační nosnost a podání leckdy zajímavých faktů. Příkladem může být hned první kapitola s názvem *Češi na Volyni* z pera brněnského historika Jaroslava Vaculíka. Pro samotného autora není toto téma nikterak nové; Vaculík je odborné veřejnosti znám svým dlouholetým zájmem o problematiku našich krajanů v někdejší Volyňské gubernii, a to zejména svou třídílnou monografií *Dějiny volyňských Čechů* (1998–2001). Jeho stať v recenzované knize je tak opřena o dlouholetý výzkum a přináší mnohdy velmi podrobné informace o motivaci k migraci Čechů do carského Ruska, jejich kulturním, společenském i politickém životě či o degresivním vývoji českého školství na Volyni. Nejvíce zde zřejmě zaujmou textové pasáže o novinkách, které Češi zaváděli do místního zemědělství, o proměnlivé konfesní situaci Čechů na Volyni a dříve vyznívající údaje o stalinských represích na českém obyvatelstvu.

Bohužel hned v této první (autorsky však bezesporu kvalitně formulované) části vyjdou na povrch téměř všechny redakční nedostatky celé knihy. První, co čtenář začne ihned postrádat, je přítomnost

jakéhokoliv kartografického vyjádření geografických fenoménů obsažených v textu. Každý zájemce o problematiku Ukrajiny má sice alespoň rámcovou představu, kde se nachází historická země Volyň, kde Kyjevská oblast, Halič, Bukovina, Zakarpátí nebo Krym, jednotlivé kapitoly však obsahují celou řadu dalších toponym zejména v podobě názvů vesnic, kde se Češi usazovali, nebo které zakládali. Představu o poloze těchto obcí v rámci jednotlivých územních celků tak nemá čtenář vůbec žádnou. Je snad nadbytečné připomínat, že pomoc kartografie je pro tento typ publikací naprosto nezbytná. Kromě toho obsahuje tato kapitola, stejně jako celá kniha, enormní množství typografických chyb, nejednotně uváděných zkratk, překlepů a jiných jazykových pochybení, včetně hrubých chyb, jež se projevují zejména v přičestích minulých.

Další kapitola nese název *Češi na jihu Ukrajiny* a je z pera Svitlany Dmytruk. Pojednává o (v porovnání s Volyní nemnohých) českých osadách v někdejší Tauridské gubernii. Ani zde sice nelze zapřít určitou informační nosnost celé stati, ovšem její český (vlastně zcela nečeský) překlad učinil z této kapitoly naprosto nečitlivý a mnohdy až nečitelný text. Ve větách prosvítá ukrajinská syntax a vyznění původně odborného textu je posunuto do publicistické stylistiky a na mnoha místech až za její hranice. Překladatel, který v tiráži knihy není vůbec uveden (sic), si například při každém výskytu plete pojem *zahrádkaření se zahradnictvím* (v originálu *cadувнуумсо*) a takřka v každé větě dokládá svou nekompetentnost. Škoda, že neznáme jeho jméno. Zřejmě proto, že jde jen o mírně upravený text samočinného překladatele? Kromě toho se v této kapitole

projevují další typologické nešvary, jako je nejednotné odsazení textu nebo kolísající velikost fontu, která však nemá žádné obsahové opodstatnění.

Třetí kapitolu s názvem *Češi v Kyjevské oblasti* napsal Serhij Kovalenko. Autor ilustruje život zdejší české komunity nikoliv obecně, nýbrž na základě individuálních příběhů, a de facto zde podává dějiny dvou úspěšných českých firem. Tato část knihy obsahuje velké množství statistických údajů, což jí na jedné straně trochu ubírá na čtivosti, na straně druhé však nabízí data k případným dalším závěrům a komentářům. Čtivosti zde opět nikterak nepřidá povrchní překlad, v němž znovu okatě prosvítá původní ukrajinský slovosled (např. *Обчас majitelé podniku, aby se obohatili, porušovali zákon*, s. 117) a dochází i k těžko odpustitelnému matení čtenářů, kdy je např. ukrajinské město *Бердичів* (rusky *Бердичев*) ve všech výskytech překládáno jako *Berdičov*.

Jako jazykový balzám po předchozích dvou kapitolách působí příspěvek renomovaného historika Petra Kalety s názvem *Češi v Haliči a na Bukovině*, ačkoliv je zřejmé, že ani zde neprošlo zdaleka vše důkladnou korekturou (výhrady lze mít k některým překlepům nebo k pleonasmu typu *lidový folklor*, s. 146). Kaleta svůj výklad pojal poněkud jinak než ostatní autoři – zabývá se především zástupci české inteligence, kteří ve zmíněných historických zemích v 19. a 20. století působili. Zvolený postup je nicméně oprávněný, neboť je do značné míry v souladu se specifickou sociální strukturou Čechů v reflektovaném areálu. Výsledky bádání Petra Kalety v několika momentech rovněž vycházejí ze starších výzkumů (vzpomeňme především jeho inspirativní knihu *Cesta do Haliče*. *František*

Řehoř a poznání života východní Haliče ve druhé polovině 19. století z roku 2004).

Pátou kapitolu, *Češi na zakarpatské Ukrajině*, napsali společně Petr Kozelka a Jaroslav Vaculík. Konstatují, že české osídlení této nejzápadnější ukrajinské země lze v omezené míře sledovat již v 19. století, avšak největší vlna Čechů přišla na Podkarpatskou Rus po roce 1919, kdy se toto území stalo součástí Československa. Češi zde zastávali zejména povolání četníků, úředníků a železničářů. Autoři ve svém bádání vycházejí především z dobového tisku a archivních materiálů; u mnoha zajímavých informací však bohužel chybí odkazy na konkrétní zdroje.

Následující část *Spolky a kulturní život* napsala Ludmila Muchina spolu s Alexandrem Drbalem. Podle názvu kapitoly může čtenář právem očekávat, že zde nalezne informace také o spolcích z doby první vlny osídlování Ukrajiny (tedy od 2. poloviny 19. století), které jsou dnes již dávno zaniklé. Autoři se však věnují pouze spolkovým institucím, jež v nějaké míře fungují dodnes. V této stylisticky i pravopisně opět velmi problematické kapitole, která navíc mnohdy zajímavá fakta zbytečně halí do publicisticky nostalgického hávu, překvapí především poměrně velký počet spolků (celkem 19) vzhledem k dnes již velmi malému zastoupení českého etnika na Ukrajině. Tato stať duplikuje některé informace v knize již dříve uvedené. Je rovněž škoda, že v této části zcela postrádáme odkazy na konkrétní zdroje informací ve formě poznámkového aparátu.

Poslední část z pera Alexandra Drbala přináší poctivě zpracovaný přehled českých periodik na Ukrajině od druhé poloviny 19. století do současnosti. Zde již nacházíme obsáhlý poznámkový aparát,

který svědčí o tom, že autor pracoval s obsáhlou množinou relevantní odborné literatury. Rovněž jazyková stránka této kapitoly je na slušné úrovni, což zřejmě souvisí s tím, že stať vznikla původně pro jiné účely, než je tato kniha, jak ostatně prozrazuje poznámka pod čarou č. 538.

Závěrem nezbývá, než shrnout, že *Dějiny Čechů na Ukrajině* jsou knihou, která se příliš nepovedla. U jejího vzniku stál jistě dobře míněný záměr vytvořit kvalitní dílo na zajímavé téma; ten však bohužel nebyl dotažen do zdárného konce. Čtenáři z České republiky i z Ukrajiny si s touto knihou sice mohou poskládat určitý obrázek o reflektovaném fenoménu, při její četbě se však budou muset obrnit stoickou trpělivostí.

Petr Ch. Kalina (FF MU Brno)

Anna Falisová – Tünde Lengyelová, BIOTERAPIA OPTIKOU HISTÓRIE. *Larválna terapia, apiterapia, hirudoterapia, bakteriofágová terapia, ichtyoterapia, helmintoterapia. Historický ústav SAV–Scientica, Bratislava 2013, 184 s.–*

Anna Falisová – Peter Takáč – Tünde Lengyelová, VÝSKUM A VÝVOJ NOVÝCH BIOTERTAPEUTICKÝCH METÓD. *Chronológia, etnografické aspekty, pramene. Historický ústav SAV–Scientica, Bratislava 2013, 130 s.–*

Využití historických věd při praktické léčbě závažných onemocnění – to patří k naplnění a potvrzení významu existence historických věd vůbec. Na Slovensku probíhal v rámci Operačního programu Výzkum a vývoj projekt Výzkum a vývoj nových bioterapeutických metod a jejich využití